

Z praktických zkušeností se skupinou účastníků - ředitelů domovů - vplynuly první závěry a ukázalo se, že bude vhodné přistoupit k určitým změnám plánovaných aktivit. Realizační tým se rozhodl, že využije zkušeností, které získal při realizaci projektů ve Středočeském kraji a kraji Vysočina, ve kterých v jednotlivých zařízeních vyškolil tzv. průvodce kvalitou. Průvodcem kvalitou se stal vybraný pracovník organizace, kterému se dostalo zvláštní podpory ve vzdělávání ve standardech kvality, v problematice kvality, v týmové práci a v sociálních a komunikačních dovednostech. Tento průvodce kvalitou působí jako interní agent změny uvnitř organizace a napomáhá přirozeným způsobem vnášet požadavky kvality dovnitř pracovních týmů. Podílí se aktivně na formulování pravidel, která vyžadují standardy kvality. Realizační tým dospěl k názoru, že poskytovatelům bude užitečný právě takový interní pracovník, který přinese systematictější, přirozenější a dlouhodobější ovlivňování kvality služby v organizaci. Po dohodě s odpovědnými pracovníky Magistrátu HMP byla zahájena příprava tohoto kurzu i pro pražské poskytovatele.

Od března do listopadu proběhlo dalších pět workshopů pro ředitele a vedoucí pracovníky zaměřených na standardy kvality a tři supervizní setkání nad konkrétními výstupy v jednotlivých zařízeních. Byl zahájen vzdělávací program pro první skupinu pracovníků středního a nižšího managementu (16 účastníků) a program pro průvodce kvalitou (16 účastníků). Od října také probíhají přímo v jednotlivých zařízeních kurzy individuálního plánování služby s klientem pro klíčové pracovníky (celkem 127 účastníků): každému poskytovateli byl přidělen lektor CEKAS speciálně vyškolený v plánování služby. Ředitelům byly také rozeslány první nabídky jednorázových akcí v rámci „užitečných témat“ a je naplánováno prvních pět vzdělávacích akcí na témata „Standardy v kostce“ a „Inspekce kvality sociálních služeb“.

Kromě výše uvedených aktivit se projektový tým CEKAS dohodl s odpovědnými pracovníky Magistrátu HMP (v souvislosti s povinností uskutečnit inspekce v zařízeních spadajících pod jeho působnost) na realizaci vzdělávacího programu pro inspektory, který prohloubí jejich znalosti standardů kvality a dovedností v provádě-

ní inspekci s využitím lektorů CEKAS - vyškolených inspektorů.

Projekt bude probíhat do konce srpna roku 2008. Hl. m. Praha garantuje další pokračování a rozvoj projektových aktivit i po jeho skončení. Zajištění kvality v sociálních službách v praxi poskytovatelů sociálních služeb cestou vzdělávání je jednou z hlavních priorit HMP v oblasti sociální politiky a sociálních služeb. Po nastartování tímto projektem bude proces standardizace sociálních služeb pokračovat s cílem konkretizovat a aplikovat jednotlivé standardy kvality v zařízeních sociálních služeb v pražském regionu. Standardy kvality sociálních služeb se stanou nedílnou součástí organizačních dokumentů v domovech pro seniory. HMP deklarovalo, že bude pokračovat spolupráce všech zúčastněných subjektů s cílem poskytovat sociální služby v podnětném a důstojném prostředí v zájmu uživatelů a za jejich aktivní účasti.

Informace o projektu jsou uveřejněny a průběžně aktualizovány na webových stránkách NVF – CEKAS www.cekas.cz.

Autorka je vedoucí CEKAS a projektu.

Statistiky a analýzy

Přehled změn v sociální oblasti od roku 2008

Jan Přib

Od roku 2008 dochází v sociální oblasti k řadě změn prakticky ve všech sociálních systémech. Cílem úprav obsažených v zákoně č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, je zastavit růst finančních prostředků potřebných v sociální oblasti, neboť se významně podílejí na deficitu veřejných rozpočtů. Zákon přinesl změny v oblasti životního a existenčního minima, v pomoci v hmotné nouzi, v systému sociálních služeb, státní sociální podpory, v nemocenském a důchodovém pojištění, dále v pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, v zákoníku práce a zákoně o zaměstnanosti. Změny mají jednak věcný (finanční), jednak dílčí, převážně legislativně-technický nebo upřesňující charakter. Hlavní věcné změny v jednotlivých oblastech jsou popsány v následujícím příspěvku.

I. Životní a existenční minimum

Změny se týkají zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Jedná se o tyto hlavní změny:

- **Zpřesnění okruhu příjmů, které se považují za započitatelné příjmy**

Do okruhu započitatelných příjmů pro účely posouzení toho, zda příjem osoby dosahuje částky životního nebo existenčního minima, se bude mj. zahrnovat příjem získaný ve formě náhrady mzdy, platu nebo odměny nebo sníženého platu nebo snížené odměny za dobu dočasně pracovní neschopnosti nebo karantény. Za započitatelný příjem se naopak nebude považovat příjem plynoucí z důvodu péče o blízkou nebo jinou osobu, která má nárok na příspěvek na péči podle zákona o sociálních službách, je-li tato péče vykonávána osobou patřící do okruhu společně posuzovaných osob, a příjem plynoucí z doplatku na

bydlení a mimořádné okamžité pomoci podle zákona o pomoci v hmotné nouzi.

- **Upřesnění okruhu společně posuzovaných osob**

Vypouští se úprava, podle níž se u více-generační rodiny, která trvale užívá byt, posuzuje rodina starobního důchodce samostatně.

- **Zrušení povinné valorizace částek životního a existenčního minima**

Podle dosavadní právní úpravy je vláda povinna zvýšit částky životního a existenčního minima od 1. ledna vždy, je-li naplněna valorizační podmínka, kterou je nárůst spotřebitelských cen o 5 %; zvýšením těchto částek pak dochází automaticky ke zvýšení všech sociálních dávek, jejichž nároky i výše jsou odvozovány od částek životního nebo existenčního minima. Podmínka pro valorizaci těchto částek spočívající v nárůstu spotřebitelských cen alespoň o 5 %

zůstala zachována, avšak obligatorní zvýšení těchto částek při splnění této podmínky bylo od 1. ledna 2008 změněno na fakultativní zvýšení; vláda tyto částky může tedy zvýšit v závislosti na svém uvážení, aniž by byla ze zákona povinna tyto částky zvýšit.

II. Pomoc v hmotné nouzi

Změny se týkají zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Jedná se o tyto hlavní změny:

- **Zpřesnění okruhu osob, které se nepovažují za osoby v hmotné nouzi**

Osobou v hmotné nouzi není mj. osoba, - která je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání nebo se účastnit v cíleném programu k řešení zaměstnanosti, a to po dobu tří kalendářních měsíců následujících po měsíci, ve kterém došlo k odmítnutí,

- která je osobou, které nevznikl nárok na nemocenské proto, že si úmyslně přivodila dočasnou pracovní neschopnost, nebo jí vznikla dočasná pracovní neschopnost zaviněnou účastí na rvačce, bezprostředním následkem opilosti nebo užití omamných prostředků anebo při spáchání úmyslného trestného činu, a proto jí nemocenské nenáleží nebo náleží ve snížené výši.

● **Nové vymezení částky na živobytí u osob dlouhodobě nezaměstnaných**

U osob, které jsou dlouhodobě nezaměstnané, tj. u osob, které nejsou zaměstnány nebo jinak výdělečně činné nepřetržitě po dobu delší než 12 měsíců, je částkou živobytí částka existenčního minima (tj. částka 2020 Kč měsíčně). Tato změna znamená zpřísnění pro osoby, které pobírají příspěvek na živobytí jako dávku pomoci v hmotné nouzi a jejichž úsilí k získání příjmu vlastní prací je nízké nebo žádné (příspěvek na živobytí náleží ve výši rozdílu mezi částkou živobytí a příjmem, tj. v tomto případě nejvýše v částce 2020 Kč); jedná se zejména o osoby dlouhodobě vedené v evidenci úřadu práce. Uvedená změna se však nebude týkat některých osob, tj. osob, které dosáhly věku nejméně 55 let, osob se zdravotním postižením a rodiče pečujícího o dítě ve věku do 12 let.

● **Zrušení zvyšování částky živobytí u osoby při dlouhodobém setrvání ve stavu hmotné nouze**

Ustanovení § 31, podle něhož se částka na živobytí zvyšovala o 600 Kč u osoby, která je podle vyjádření úřadu práce osobou, která vyžaduje zvýšenou péči při zprostředkování zaměstnání, po roce nepřetržitého vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání a po roce současného pobírání příspěvku na živobytí, bylo zrušeno (toto ustanovení mělo totiž demotivující charakter, neboť fakticky podporovalo setrvávání v evidenci uchazečů o zaměstnání po delší dobu).

III. Sociální služby

Změny se týkají zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jedná se o tyto hlavní změny:

● **Změna pravidel pro zvyšování příspěvku na péči**

U příspěvku na péči se zrušují pravidla pro automatické zvyšování příspěvku v pravidelném termínu od 1. ledna, pokud růst indexu spotřebitelských cen dosáhl alespoň 5 %; částky příspěvku bude nadále možné zvyšovat jen změnou zákona o sociálních službách, nikoliv již nařízením vlády.

● **Omezení výplaty příspěvku na péči**

Od roku 2008 se příspěvek nebude vyplácet, jestliže oprávněná osoba je po celý kalendářní měsíc v ústavní péči zdravotnického zařízení (nejde-li o poskytování sociálních služeb ve zdravotnických zařízeních ústavní péče), ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy (s výjimkou dětského domova) nebo je ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody; výplata příspěvku se zastaví od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém některá z těchto skutečností nastala, pokud k tomuto dni trvá.

● **Prohloubení kontroly využívání příspěvku na péči**

Příjemce příspěvku bude povinen písemně ohlásit příslušnému obecnímu úřadu, který příspěvek vyplácí, kdo osobě závislé na péči jiné osoby poskytuje pomoc a jakým způsobem, a to do osmi dnů od právní moci rozhodnutí o příspěvku, pokud tato skutečnost již nebyla uvedena v žádosti o příspěvek. Při nesplnění této povinnosti bude výplata příspěvku zastavena. Tímto opatřením se zajišťuje, aby byl příspěvek využíván k účelu, pro který byl zaveden, tj. k zajištění péče o osobu závislou na péči jiné osoby.

● **Změna systému rozhodování o dotacích**

Účinnost systému rozhodování o dotacích se posouvá na 1. červenec 2009 a upřesňuje se rozhodování krajů o poskytnutí finančních prostředků z dotace, kterou obdržel kraj ze státního rozpočtu, jednotlivým poskytovatelům sociálních služeb.

IV. Státní sociální podpora

Změny se týkají zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Jedná se o tyto hlavní změny:

● **Zrušení příspěvku na školní pomůcky**

Příspěvek na školní pomůcky, který náležel ve výši 1000 Kč dítěti, které bylo přihlášeno k zápisu k povinné školní docházce a mělo nárok na přídavek na dítě, byl zrušen.

● **Podmínky nároku a výše přídavku na dítě**

U přídavku na dítě došlo ke změnám v podmínkách nároku i výše. Nárok na přídavek na dítě má nezaopatřené dítě, jestliže rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin životního minima rodiny a koeficientu 2,40 (došlo ke snížení z koeficientu 4,00). Výše přídavku na dítě činí za kalendářní měsíc u dítěte ve věku do 6 let 500 Kč, u dítěte ve věku od 6 do 15 let 610 Kč a u dítěte ve věku od 15 do 26 let 700 Kč (nerozlišuje se tedy výše přídavku na dítě ve zvýšené, základní a snížené výměře v závislosti na výši rozhodného příjmu v rodině).

● **Podmínky nároku a výše sociálního příplatku**

U sociálního příplatku se koeficient 2,20 používaný u podmínek nároku a u výše této dávky snižuje na 2,00.

● **Výše a doba poskytování rodičovského příspěvku**

Výše rodičovského příspěvku (který dosud náleží v jednotné výši 7582 Kč měsíčně) se stanoví ve třech různých výměrách v závislosti na věku dítěte, výši peněžité pomoci v mateřství a volbě rodiče. Výše rodičovského příspěvku ve zvýšené výměře činí 11 400 Kč měsíčně, v základní výměře 7600 Kč měsíčně a ve snížené výměře 3800 Kč měsíčně. Rodičovský příspěvek náleží ve zvýšené výměře do dvou let věku dítěte, jestliže rodiči vznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství (peněžitou pomoc) ve výši nejméně 380 Kč denně a rodič zvolil pobírání této varianty rodičovského příspěvku nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v něm dítě dosáhlo 22 týdnů života (31 týdnů v případě vícedětného

porodu). Rodičovský příspěvek náleží v základní výměře do 21 měsíců věku dítěte a poté do tří let věku dítěte, jestliže rodiči nenáleží rodičovský příspěvek ve zvýšené výměře a rodič provedl volbu nároku na rodičovský příspěvek v základní výměře nejpozději do konce kalendářního měsíce, ve kterém dítě zakládající nárok na rodičovský příspěvek dosáhlo 21 měsíců věku; podmínkou přitom je, že rodiči vznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství (peněžitou pomoc) nebo na nemocenské poskytované v souvislosti s porodem. Rodičovský příspěvek náleží v základní výměře do 21 měsíců věku dítěte a poté ve snížené výměře až do čtyř let věku dítěte, pokud nebyla provedena volba pobírání rodičovského příspěvku ve zvýšené výměře do dvou let věku dítěte nebo v základní výměře do tří let věku dítěte. V případě, že se jedná o dítě dlouhodobě zdravotně postižené (dlouhodobě těžce zdravotně postižené), bude rodičovský příspěvek náležet v základní výměře až do sedmi let věku dítěte. Nárok na rodičovský příspěvek zakládá péče o nejmladší dítě v rodině (s výjimkou dlouhodobě zdravotně postiženého dítěte). Byla-li provedena volba pobírání rodičovského příspěvku do dvou nebo do tří let věku dítěte, nelze tuto volbu dodatečně měnit; volbu lze přitom provést jen do budoucna. V důsledku nových podmínek nároku a výše rodičovského příspěvku je třeba, aby dosavadní poživatelé této dávky podali novou žádost o poskytování rodičovského příspěvku od 1. ledna 2008.

● **Výše příspěvku při převzetí dítěte**

U příspěvku při převzetí dítěte jako jednorázové dávky péčovské péče se nově stanoví výše dávky v pevných částkách podle věku dítěte (místo dosavadního součinu částky životního minima dítěte a koeficientu 4,45), a to ve výši 8000 Kč, jde-li o dítě ve věku do 6 let, 9000 Kč, jde-li o dítě ve věku od 6 do 15 let, a 10 000 Kč, jde-li o dítě ve věku od 15 do 18 let.

● **Výše porodného**

U porodného se mění výše dávky; výše porodného se stanoví pevnou částkou (místo dosavadního součinu životního minima dítěte a příslušného koeficientu v závislosti na počtu narozených dětí) a činí 13 000 Kč na každé narozené dítě.

● **Změna podmínek pro nárok na pohřebné**

U pohřebného se zužuje okruh oprávněných osob; místo univerzálního nároku má od 1. ledna 2008 nárok na pohřebné jen osoba, která vypravila pohřeb buď dítěti, které bylo ke dni smrti nezaopatřeným dítětem, nebo osobě, která byla ke dni smrti rodičem nezaopatřeného dítěte.

V. Nemocenské pojištění

V nemocenském pojištění došlo především k dalšímu posunu účinnosti zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, a to z 1. ledna 2008 na 1. ledna 2009.

Změny pro rok 2008 se týkají zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, zákona č. 32/1957 Sb., o nemocenské péči v ozbrojených silách, a zákona č. 88/1968 Sb., o prodloužení

mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídávkách na děti z nemocenského pojištění. Jedná se o tyto hlavní změny:

- **Nová pravidla stanovení denního vyměřovacího základu**

Denní vyměřovací základ pro výpočet nemocenského a podpory při ošetřování člena rodiny se do první redukční hranice počítá vždy jen ve výši 90 % a v roce 2008 nedochází ke zvýšení redukčních hranic. Denní vyměřovací základ pro výpočet peněžité pomoci v mateřství, na kterou vznikne nárok za trvání těhož zaměstnání při opakovaném porodu, se stanoví ve výši denního vyměřovacího základu použitého při výpočtu předchozí peněžité pomoci v mateřství, vznikne-li nárok na další peněžitou pomoc do čtyř let věku předchozího dítěte a je-li tento předchozí denní vyměřovací základ vyšší.

- **Zavedení karenční doby u nemocenského**

Nemocenské se poskytuje od čtvrtého kalendářního dne dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény.

- **Nová výše nemocenského**

Výše nemocenského za kalendářní den činí 60 % denního vyměřovacího základu do 30. dne dočasné pracovní neschopnosti (karantény), 66 % denního vyměřovacího základu od 31. do 60. dne dočasné pracovní neschopnosti (karantény) a 72 % denního vyměřovacího základu od 61. dne dočasné pracovní neschopnosti (karantény).

- **Nová výše podpory při ošetřování člena rodiny**

Podpora při ošetřování člena rodiny za kalendářní den činí 60 % denního vyměřovacího základu.

- **Změny v podpůrcí době u poživatelů starobního a plného invalidního důchodu**

Poživateli starobního nebo plného invalidního důchodu se nemocenské poskytuje v kalendářním roce nejdéle po dobu 81 kalendářních dnů při těžce pracovní neschopnosti nebo při více pracovních neschopnostech a nejdéle do dne, jímž končí zaměstnání, i když ještě nebyla vyčerpána podpůrcí doba 81 kalendářních dnů, a podpora při ošetřování člena rodiny se poskytuje nejdéle do dne, jímž končí zaměstnání, i když ještě nebyla vyčerpána podpůrcí doba, a nenáleží z ochranné lhůty.

- **Změny u peněžité pomoci v mateřství**

Osamělým ženám se peněžítá pomoc v mateřství poskytuje po obecnou podpůrcí dobu 28 týdnů. Peněžítá pomoc v mateřství nenáleží občanům, kteří jsou vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání.

- **Zkrácení ochranné lhůty**

Ochranná lhůta se zkracuje z 42 dní na 7 dní.

- **Zavedení objektivní odpovědnosti za přeplatek při porušení léčebného režimu**

Při porušení léčebného režimu lze nemocenské dočasně snížit anebo odejmout i za dobu, za kterou již bylo vyplaceno, s tím, že toto vyplacené nemocenské se považuje za přeplatek, který je zaměstnanec povinen vrátit.

VI. Důchodové pojištění

Změny se týkají zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Jedná se o tyto hlavní změny:

- **Hodnocení doby péče o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I**

Osoba pečující o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I (lehká závislost), je účastna důchodového pojištění a péče o tuto osobu zakládá hodnocení samostatné výdělečné činnosti jako vedlejší.

- **Omezení úhrnu vyměřovacích základů pojištěnce**

Úhrn vyměřovacích základů pojištěnce za kalendářní rok, z něhož se vypočítává osobní vyměřovací základ, je omezen maximálním vyměřovacím základem pro pojistné na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, tj. v roce 2008 částkou 1 034 880 Kč.

VII. Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Změny se týkají zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Jedná se o tyto hlavní změny:

- **Zpřesnění vyměřovacího základu zaměstnance**

U vyměřovacího základu zaměstnance se zpřesňuje, co se rozumí zúčtováním příjmem, který se zahrnuje do tohoto základu. Pro účely stanovení vyměřovacího základu zaměstnance se zúčtováním příjmem rozumí plnění, které bylo v peněžní nebo nepeněžní formě nebo formou výhody poskytnuto zaměstnavatelem zaměstnanci nebo předáno v jeho prospěch, popřípadě připsáno k dobru nebo spočívá v jiné formě plnění prováděné zaměstnavatelem za zaměstnance. Dále se upřesňuje okruh příjmů, které se nezahrnují do vyměřovacího základu zaměstnance; do vyměřovacího základu zaměstnance se nezahrnuje odměna při skončení funkčního období členů zastupitelstev a plnění, které bylo poskytnuto poživateli starobního nebo plného invalidního důchodu po uplynutí jednoho roku ode dne skončení zaměstnání.

- **Nová pravidla stanovení maximálního vyměřovacího základu**

Zavádí se maximální vyměřovací základ pro zaměstnance; nový maximální vyměřovací základ platí i pro osoby samostatně výdělečně činné. Maximálním vyměřovacím základem pro placení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti je částka ve výši čtyřicetiosminásobku průměrné mzdy, tj. v roce 2008 částka 1 034 880 Kč. Průměrnou mzdou se pro účely zákona č. 589/1992 Sb. rozumí částka vypočtená jako součin všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, pro který se průměrná mzda zjišťuje, a přepočítacího koeficientu pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu (vypočtená částka se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru); pro rok 2008 činí částka průměrné mzdy 21 560 Kč. Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje maximální vyměřovací základ zaměstnan-

ce, je kalendářní rok; maximální vyměřovací základ zaměstnance je tvořen součtem vyměřovacích základů zaměstnance zjištěných v kalendářním roce, za který se maximální vyměřovací základ zjišťuje. U osob samostatně výdělečně činných zůstává rozhodným obdobím kalendářní rok; nová částka maximálního vyměřovacího základu ve výši 1 034 880 Kč platí i pro osoby samostatně výdělečně činné (místo dosavadní hranice 486 000 Kč).

VIII. Zákoník práce

Změny se týkají zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Jedná se o tyto hlavní změny:

- **Upřesnění pravidel pro stanovení náhrady mzdy nebo platu v období prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti (karantény)**

Tato náhrada se nebude poskytovat v období prvních tří pracovních dnů dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény a v dalším období prvních 14 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti (karantény) se bude tato náhrada poskytovat ve výši 60 % průměrného výdělku s tím, že se zpřesňuje použití redukčních hranic z nemocenského pojištění při výpočtu tohoto průměrného výdělku.

- **Poskytování náhrady za ztrátu na výděleku během karenční doby**

V návaznosti na zavedení třídenní karenční doby v nemocenském pojištění (tj. doby, po kterou se neposkytuje nemocenské) se stanoví, že náhrada za ztrátu na výděleku po dobu dočasné pracovní neschopnosti přísluší zaměstnanci do výše jeho průměrného výdělku před vznikem škody i za dobu, kdy mu v době prvních 3 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti nenáleží nemocenské nebo kdy mu nepřislouží náhrada mzdy nebo platu.

- **Nové náležitosti potvrzení o zaměstnání**

V návaznosti na zpřísnění podmínek pro poskytování podpory v nezaměstnanosti se stanoví, že v potvrzení o zaměstnání vydávaném zaměstnavatelem při skončení pracovního poměru nebo dohody o pracovní činnosti se uvádí též to, zda byl pracovní právní vztah zaměstnavatelem skončen z důvodu porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci zvláště hrubým způsobem.

IX. Zaměstnanost

Změny se týkají zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Jedná se o tyto hlavní změny:

- **Vyloučení nároku na podporu v nezaměstnanosti při hrubém porušení povinností vyplývajících z pracovního vztahu**

Nárok na podporu v nezaměstnanosti nemá uchazeč o zaměstnání, se kterým byl v době posledních 6 měsíců před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání zaměstnavatelem skončen pracovní vztah z důvodu porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k jím

vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem [tj. podle § 55 odst. 1 písm. b) a § 52 písm. g) zákoníku práce]; to platí i v případě skončení jiného pracovního vztahu z obdobného důvodu.

● Změna výše příspěvku na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením, který se poskytuje zaměstnavateli zaměstnávajícímu více než 50 % osob se zdravotním posti-

žením z celkového počtu jeho zaměstnanců, náleží zaměstnavateli měsíčně ve výši skutečně vynaložených mzdových nákladů na zaměstnance, který je osobou se zdravotním postižením, včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu tohoto zaměstnance, nejvýše však v částce 9000 Kč za každou zaměstnanou osobu

s těžším zdravotním postižením a 6500 Kč za každou jinou zaměstnanou osobu se zdravotním postižením. Zároveň se vylučuje současné poskytování tohoto příspěvku v případě, že náleží příspěvek na vytvoření pracovních příležitostí v rámci veřejně prospěšných prací pro osobu se zdravotním postižením nebo příspěvek na vyhrazení společensky účelného pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením.

Autor je pracovníkem MPSV.

Poznatky z praxe

Charakteristiky bezdomovců a specifika života na ulici

Táňa Průdková, Přemysl Novotný

Bezdomovectví je výrazný fenomén dnešní doby, dennodenně zaměstnává zástupy sociálních pracovníků, přidělová vrás-ky mnoha komunálním politikům a vzbuzuje rozporuplné pocity v laické veřejnosti. O lidech bez domova toho bylo řečeno a napsáno již mnoho, přece však málo. Kdo vlastně jsou? Odkud jdou a kam? Jaké jsou jejich strategie přežití? Jak vidí svou budoucnost? Ve svém příspěvku se pokoušíme různorodou skupinu lidí, kterou bezdomovci jsou, výstižně charakterizovat a přiblížit jejich způsob života.

Bezdomovci jsou velmi často lidé „opuštění, bez vztahů, bez zázemí, bez sebevědomí, ...bez naděje, bez smyslu života, lidé zahořklí, zranění, ... někdy dobrodruzi, tuláci, ... jindy ztroskotanci, vydeděnci.“¹ A stát se jedním z nich je tak snadné, že si to většina z nás vůbec neuvědomuje. Vždyť mnozí bezdomovci jsou lidé, kteří ještě donedávna žili stejně jako my, ale v krizové situaci selhali. Někteří se ocitli na ulici doslova ze dne na den a nikdy předtím je ani nenapadlo, že by se jim to mohlo stát, tak jako mnozí z nás si možná říkali, že tak daleko by to nikdy nenechali dojít. Život se jim však vymkl z rukou a oni zůstali sami. Sami se svým smutným životním příběhem, se svým zklamáním, strachem, zlostí, zoufalstvím...

Většina osob bez domova je v **produktivním věku**. Souvisí to pravděpodobně s tím, že řada bezdomovců vzhledem ke svému způsobu života umírá předčasně, a také s tím, že o sociálně potřebné z řad seniorů je zpravidla dobře postaráno. Britský zdroj uvádí, že „... očekávaná délka života u lidí spících na ulici je 42 let...“² Proto je mezi bezdomovci poměrně málo osob v důchodovém věku. Přesto jsou čeští bezdomovci v průměru starší než bezdomovci z jiných zemí Evropské unie.³ Podle našich zkušeností je většina osob bez domova **středního věku**, jsou to ti, kteří se nedokázali přizpůsobit politicko-ekonomické transformaci v 90. letech. Nezanedbatelná je však také skupina **velmi mladých bezdomovců**. Jsou to lidé, kteří prošli ústavní výchovou nebo utekli z domova a nechtějí/nemohou se tam vrátit. Bývají nezralí, postrádají životní zkušenosti a žijí-li ve skupinách, mohou být nebezpeční – obživu jim zpravidla zabezpečuje trestná činnost, k násilí mívají kladný vztah. Mladí bezdomovci se rekrutují nejen

z dětských domovů a výchovných ústavů, ale i z rodin – úplných i rozpadlých. Mladí lidé z rozpadlých rodin odcházejí z domova nejčastěji kvůli střetům s rodiči, mladí lidé z úplných rodin opouštějí domov spíše kvůli vlastnímu chování než kvůli rodičům (užívání drog, kriminalita, u dívky starší přítel atd.).⁴ Řady bezdomovců rozšiřují i mladí lidé z relativně bohatých rodin (úspěšných podnikatelů, politiků...), kteří „utíkají z rodin na důkaz svého protestu, odmítnutí autority.“⁵

Téměř polovina bezdomovců **nikdy nevstoupila do manželství**, jsou to nejčastěji muži s psychiatrickou diagnózou nebo poruchou osobnosti. Zhruba 40 % lidí bez domova tvoří **rozvedení**.⁶ Počet svobodných a rozvedených mezi bezdomovci je tedy srovnatelný a velmi vysoký, odvoděná a ženatí jsou v menšině, avšak počet vdáných žen mezi bezdomovkyněmi pravděpodobně není zanedbatelný. Přesná čísla však bohužel neznáme.

Podíl rozvedených mužů mezi bezdomovci rozhodně stojí za zamyšlení – proč se tolik mužů po rozvodu stane bezdomovci? Někteří z nich žijí rizikovým způsobem života (nadužívání alkoholu, patologické hráčství) už v manželství a žena podává návrh na rozvod manželství právě z těchto důvodů. Jiní žijí – z pohledu většinové společnosti – spořádaným způsobem života, pracují, snaží se rodinu co nejlépe zabezpečit, jejich manželství se však přesto rozpadne. Někteří velkoryse přenechají byt i s vybavením manželce a odejdou z domova s taškou v ruce. U soudu drtivá většina rozvádějících se mužů přijde o byt i o děti, mnozí soudci, resp. soudkyně, stereotypně rozhodují ve prospěch žen, čímž se rozvedený muž dostane do tíživé sociální situace. A vzhledem k míře rozvodovosti v dnešní společ-

nosti rozhodně nelze říci, že se jedná o ojedinelé případy.

„Ukazuje se tedy, že investice do rodiny a jejího fungování by měla být z hlediska tvorby rámcových podmínek i konkrétních programů ze strany státu a veřejné správy jednou z hlavních priorit.“⁷ Vždyť děti žijící v nepřírodných podmínkách bývají v dospělosti nejčastěji ohroženy společenským vyloučením. Podle našich zkušeností je drtivá většina osob poznamenána krizí rodiny v dětství, klienti mívají mnohdy i traumatické zážitky z rodinného prostředí. Rodina je přece základem společnosti! „Děti se potřebují naučit vnitřní svobodě moudrých a vyspělých lidí, která by je chránila v dobách ... omezení svobody vnější. Potřebují se učit smyslu pro pořádek, řádu kázně, sebedisciplině a poslušnosti. Pod moudrým vedením by měl být v dítěti pěstován jeho charakter, talent, emoce, pracovitost, celá osobnost.“⁸

Lidé bez domova dosáhli různého stupně vzdělání a mají různou kvalifikaci. Najdeme mezi nimi osoby se základním vzděláním i vysokoškoláky. Obecně však lze konstatovat, že bezdomovci mají spíše **nízkou úroveň vzdělání**, tzn. že absolvovali pouze základní školu nebo se vyučili. Z našich zkušeností vyplývá, že jsou to nejčastěji lidé se základním vzděláním (nedokoncili střední školu) a lidé vyučení v oboru, ve kterém dnes už z různých důvodů nemohou nebo nechtějí pracovat. Může to poukazovat na malý význam vzdělání pro tohoto jedince a především pro jeho rodiče, kteří mu pravděpodobně nevytvořili zázemí, které by mu umožnilo doučit se nebo dostudovat. T. Vacínová uvádí, že bezdomovců s dokončeným odborným vzděláním (absolventů středních odborných učilišť, gymnázií a středních odborných škol) je nepatrně